

حقوق بین الملل سرمایه گذاری

دکتر محمد صادق لبانی مطلق

عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشگاه خاتم

سرشناسه: لبانی مطلق، محمدصادق، ۱۳۶۲ -
 عنوان و نام پدیدآور: حقوق بین الملل سرمایه‌گذاری/محمدصادق لبانی مطلق
 مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۳۹۸
 مشخصات ظاهری: ۴۴۸ ص.
 فروست: علوم اجتماعی؛ ۱۲۱۰.
 شابک: 978-622-212-011-5
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 موضوع: سرمایه‌گذاری خارجی — قوانین و مقررات — ایران
 موضوع: Investments, Foreign -- Law and legislation -- Iran
 موضوع: سرمایه‌گذاری خارجی (حقوق بین الملل)
 موضوع: Investments, Foreign (International Law)
 موضوع: داوری بین الملل تجاری — ایران
 موضوع: International Commerical arbitration -- Iran
 رده‌بندی دکن: ۳۸۳۰/۷۲
 رده‌بندی دی‌رجی: ۳۴۶/۰۹۲
 شماره کتابشناختی ملی: ۵۴۳۱۲۹۳

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیک و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
 از ناشر خلاف قانون است و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۲۱۰

نشر میزان

حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری

دکتر محمدصادق لبانی مطلق

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

شماره: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۰۱۱-۵

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست اجمالی مطالب

فهرست اجمالی مطالب	۹
فهرست علاء اختصارى	۵
مقدمه	۱۲

فصل اول: قراردادها و معاهدات سرمايه گذارى

مبحث اول: قراردادها و تنظیم معاهدات سرمايه گذارى	۵۳
گفتار اول: ماهيت و انواع قراردادهاى سرمايه گذارى	۵۴
گفتار دوم: نظريه بين المللى کردن قراردادهاى سرمايه گذارى	۷۰
مبحث دوم: معاهدات سرمايه گذارى	۱۰۷
گفتار اول: موافقت نامه ي داورى در معاهدات سرمايه گذارى	۱۱۵
گفتار دوم: شرط حل و فصل اختلافات سرمايه گذارى	۱۲۵
گفتار سوم: سرمايه گذارى	۱۴۳
گفتار چهارم: آثار حقوقى معاهدات سرمايه گذارى	۱۶۷
گفتار پنجم: مسؤوليت واحدها و مؤسسات دولتى	۲۰۷

فصل دوم: شروط حمايت از سرمايه گذار و تفكيك دعاوى

مبحث اول: شروط حمايت از سرمايه گذار	۲۳۳
گفتار اول: شرط عدم سلب مالکيت	۲۳۴
گفتار دوم: شرط رفتار عادلانه و منصفانه	۲۵۳
گفتار سوم: شروط عدم تبعيض، امنيت و حمايت کامل	۲۸۲

۲۸۴.....	گفتار چهارم: شرط فراگیر
۳۴۵.....	مبحث دوم: تفکیک دعاوی معاهده‌ای از قراردادی
۳۴۶.....	گفتار اول: تفاوت دعاوی قراردادی و معاهده‌ای
۳۴۷.....	گفتار دوم: تفکیک دعاوی در رویه‌ی داوری
۳۵۹.....	گفتار سوم: تفکیک دعاوی در معاهدات سرمایه‌گذاری
۳۷۱.....	نتیجه‌گیری
۳۷۵.....	کتابنامه
۳۷۵.....	منابع فارسی
۳۷۵.....	اسناد، قوانین، مقررات
۳۷۸.....	کتاب فارسی
۳۸۳.....	مجلات فارسی
۳۸۹.....	منابع عربی
۳۹۰.....	منابع انگلیسی و فرانسه
۳۹۰.....	اسناد، قوانین و دعاوی حقوقی
۴۰۳.....	کتاب و مقالات
۴۴۱.....	فهرست تفصیلی مطالب

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیبم ساخته تا در سایه درخت پریار وجودشان بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم. والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم، چرا که این دو وجود، پس از پروردگار، مایه هستی‌ام بوده‌اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند. آموزگاراتی که برانم زندگی، بودن و انسان‌بودن را معنا کردند.

به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه - باب‌الان دکتر جلیل قنوتی که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشید - و گاه سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کارساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم.

«و یزکیه و یدلهم الکتاب و الحکمه»

همچنین بر خود لازم می‌دانم از کلیه اساتید ارانقدر آقایان دکتر عبدالحسین شیروی و دکتر عبدالرضا علیزاده، دکتر عبدی‌پور، دکتر حبیب‌زاده، دکتر ابراهیم گل و دکتر رجبی که با ارائه نقطه نظرات ارزشمند در پربارش هر چه بیشتر این اثر بنده را راهنمایی کردند کمال تشکر و امتنان را بنمایم. بدیهی مسئولیت کاستی‌ها متوجه اینجانب بوده و امید دارم فرهیختگان محترم با راهنمایی‌های ارزشمند خود در پربار شدن این اثر بنده را یاری رسانند.

معلما مقامت ز عرش برتر باد

همیشه توسن اندیشه‌ات مظفر باد

به نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند

صحیفه‌های سخن از تو علم پرور باد

مقدمه

کشور ایران با داشتن معادن و منابع غنی طبیعی و زیرزمینی اعم از نفت و گاز و غیره، یکی از مناطقی است که بالقوه می‌تواند جذابیت‌های بسیاری برای سرمایه‌گذاران خارجی داشته باشد؛ به نحوی که نه تنها منجر به رشد تولید ناخالص ملی شده، بلکه سبب ارتق‌ضخای کسب‌وکار و کاهش بیکاری نیز بگردد. به عنوان مثال کشور ایران با داشتن ۱۶ میلیارد بشکه ذخایر نفت جهان نه درصد از ذخائر را در اختیار داشته و در رتبه چهارم پس از ونزئلا، عربستان و کانادا و پیش از عراق، کویت، امارات و روسیه قرار دارد. همچنین با داشتن ۳۳,۶ تریلیون مترمکعب گاز (۱۸ درصد از منابع گازی) در رتبه اول جهان قرار دارد. پیش از روسیه، قطر، امریکا، عربستان و امارات) و در مجموع، با در اختیار داشتن ۳۶۱,۷۱ میلیارد بشکه نفت، یعنی ۱۲,۹ درصد از کل ذخائر نفت و گاز، در رتبه نخست جهان قرار دارد.^۱

با وجود این به دلایل مختلف، نظام تحریم‌ها، عدم جذابیت سرمایه‌گذاری و در نتیجه عدم تمایل سرمایه‌گذار خارجی به انعقاد قراردادهای مختلف، عدم تمایل دولت به انعقاد معاهدات سرمایه‌گذاری به عنوان را برد دراز مدت سرمایه‌گذاری، عدم عضویت ایران در مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری و دیگر نهادهای بین‌المللی حل و فصل اختلافات، منجر شده است که ادبیات موضوعه بر این زمینه در ایران رشد قابل توجهی پیدا نکند. تنها پس از انقلاب اسلامی که حجم زیادی از صادره‌ها انجام شد و موجب شکل‌گیری دیوان داوری ایران - امریکا گردید، آراء داوری زیادی در این خصوص صادر شد و جمهوری اسلامی ایران سهم قابل توجهی در شکل‌گیری و ارتقاء ادبیات در این زمینه ایفاء نمود. اما پس از آن دولت ایران کمتر در نهادهای داوری بین‌المللی در مقابل سرمایه‌گذار خارجی قرار گرفت و به همین دلیل کمتر

1. BP Statistical Review of World Energy June 2013

میزان ذخایر گاز کشورها از مترمکعب یا فوت‌مکعب برحسب میزان انرژی گرمایی BTU (British Thermal Unit) باید به واحد BOE (Barrel of Equivalent) یا معادل با یک بشکه نفت خام معمولی تبدیل گردد. در این صورت 1 barrel of oil= 5.8 MM BTU و 1 MM BTU=1000 CF بنابر این 1 Barrel of oil=5800 CF همچنین: 1 CM (Cubic Meter)=35.315 CF (Cubic Foot).

درگیر آخرین تحولات داوری بین‌المللی شده است. بالأخص در عرصه بین‌الملل، وجود همزمان معاهدات بین دولت - دولت و قرارداد بین دولت - شخص، نظام پیچیده‌ای را شکل می‌دهد که بایستی اثرات آن‌ها بر یکدیگر در بوطه تحلیل، بررسی و نقد قرار گیرد.

فارغ از زمینه‌ها و محدودیت‌های غیرحقوقی اعم از فرهنگی و سیاسی که در سپهر داخلی بر سرمایه‌گذاری خارجی در جامعه‌ی ایران حاکم است، از بُعد حقوقی، لازم است قوانین و مقررات حاکم بر سرمایه‌گذاری مورد بررسی قرار گیرد. از این‌رو تحلیل اسناد بالادستی و شناسایی حقوق خارجی‌ان در کشور ایران مهم‌ترین مؤلفه‌ها در خصوص چارچوب حضور سرمایه‌گذار در ایران است.

«قانون اساسی مشروطه» (۱۲۸۵ش/۱۹۰۶م) و متمم‌های آن (۱۲۸۶، ۱۳۰۴، ۱۳۲۸، ۱۳۳۶، ۱۳۴۶ش) - حتی در ارتباط با حضور سرمایه‌گذاران خارجی به میان نیآورده بود، اما اصل ۴۴ «قانون اساسی - جمهوری اسلامی ایران» (۱۳۵۸ش/۱۹۸۰م) بیان می‌کند:

«نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی استوار است. بخش دولتی شامل صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانک‌داری، بیمه، تأمین نیروی سدان و شبکه‌های بزرگ آب‌رسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتی‌رانی، راه و راه آهن و مانند این‌ها است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است. بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می‌شود که مکمل فعالیت‌های اقتصادی دولتی و تعاونی است. مالکیت در این سه بخش تاجایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نباشد و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت است. قانون جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش در قانون معین می‌کند».

همان‌طور که اصل ۴۴ قانون اساسی بیان کرده، بخش‌های عمده و مهم اقتصادی در اختیار دولت قرار دارد و بخش خصوصی نه تنها با محدودیت‌های بسیار مواجه است بلکه حمایت قانون‌گذار از آن نیز با قیود متعدد همراه است.